

Małgorzata Kuszyk-Riley

Instytut Psychoanalizy i Psychoterapii w Warszawie

Sprawozdanie z konferencji psychoanalitycznej XXV Jubileuszowe Dni Instytutu Psychoanalizy i Psychoterapii (IPP) pt. „TERRORYZOWANI”

Warszawa, 20 lutego 2016 roku

20 lutego 2016 roku w auli Auditorium Maximum Uniwersytetu Warszawskiego odbyła się konferencja psychoanalityczna pod tytułem „TERRORYZOWANI”. Jej organizatorem był Instytut Psychoanalizy i Psychoterapii (IPP), który od 25 lat corocznie organizuje międzynarodowe konferencje psychoanalityczne. Prezesem Komitetu Organizacyjnego była dr Katarzyna Walewska. Pod redakcją Komitetu Organizacyjnego zostały wydane wykłady konferencyjne w formie papierowej. W wydarzeniu uczestniczyło około 250 słuchaczy — specjalistów z całej Polski, niezależnie od nurtów, w jakich pracują.

Dni IPP, pierwsza w Polsce konferencja psychoanalityczna, jest regularnie od 1981 roku organizowana pod protektoratem cenionej w Polsce i za granicą polskiej psychoanalityczki dr Katarzyny Walewskiej. Wzbogaca międzypokoleniową wymianę wiedzy i doświadczeń zawodowych między psychoterapeutami z Polski i z zagranicy. Corocznie konferencje uświetniają swoją obecnością znani i cenieni psychoanalizy z całego świata, natomiast w wydawanych przez IPP materiałach konferencyjnych są gromadzone publikacje dotyczące aktualnej wiedzy zebranej wokół myśli psychoanalitycznej.

Na jubileuszowych XXV dniach IPP referaty wygłosili prelegenci, między innymi dr Eduardo Gastelumendi z Peru, psychoanalityk, psychiatra, prezes Peruwiańskiego Towarzystwa Psychoanalitycznego w Limie. To on prowadził wieloletnie badania dotyczące halucynogennych właściwości Ayahuasca, koncentrując się na jej działaniu antydepresyjnym. Tytuł jego wykładu to „Terroryzowani w przeciwnieprzeniesieniu przez współczesnych pacjentów perwersyjno-sadystycznych” (Terrorised

in countertransference by modern perverse-sadistic patients). Na konferencję została również zaproszona dr Ingrid Moeslein-Teising, psychoanalityczka i psychiatra, członkini Niemieckiego Towarzystwa Psychoanalitycznego, prezes Komisji ds. Kobiet i Psychoanalizy (COWAP) dla Europy, organizacji mającej na celu prowadzenie badań związanych z kobiecością. Doktor Ingrid Moeslein-Teising poprowadziła wykład: „Terror i (kobiecy) ciało” (*Terror and the [female] body*). Następnie głos zabrał wybitny psychoanalityk i psychiatra dr Jean-Michel Quinodoz z Genewy, członek Szwajcarskiego Towarzystwa Psychoanalitycznego oraz honorowy członek Brytyjskiego Towarzystwa Psychoanalitycznego. Jest on autorem licznych artykułów oraz prac z zakresu psychoanalizy dotyczących praktyki klinicznej, teorii oraz historii myśli. Jego cztery książki: *La solitude apprivoisée* (*Samotność oswojona*), *Les rêves qui tournent une page* (*Sny, które przewracają stronę*), *A l'écoute d'Hanna Segal* (*Rozmowy z Hanną Segal*) oraz *Lire Freud* (*Czytając Freuda*) zostały przetłumaczone na wiele języków. W latach 1994–2003 i 2008–2009 pełnił funkcję redaktora *The International Journal of Psychoanalysis* na Europę. Od 2003 roku jest redaktorem naczelnym *The European Annals of The International Journal of Psychoanalysis* (europejskich roczników czasopisma wydawanych w językach: francuskim, włoskim, niemieckim, tureckim, rosyjskim i greckim). W 2010 roku otrzymał nagrodę Mary Sigourney Award. W trakcie konferencji wygłosił referat pt. „Myślenie pod ostrzałem. Terror w przeniesieniu i przeciwnieprzeniesieniu” (*Thinking under fire. Terror in the transference and counter-transference*). Moderatorami poszczególnych wystąpień byli dr Małgorzata Szmałec, dr Sławomir Murawiec oraz Paweł Walewski. Podsumowaniem konferencji był panel dyskusyjny pt. „Pracować pod terrorem” (*How to work facing terror*) prowadzony

Adres do korespondencji:
mgr Małgorzata Kuszyk-Riley
ul. Kr. Marysieńki 19/55, 02-954 Warszawa
mkuszyk.riley@gmail.com

przez psychiatrę i psychoanalityka prof. Martina Teisinga z Frankfurtu — członka Niemieckiego Towarzystwa Psychoanalitycznego, wiceprzewodniczącego Komitetu ds. Starości przy IPA, rektora International Psychoanalytic University Berlin. W panelu wzięli udział wymienieni prelegenci oraz zaproszeni goście z Polski: prof. Paweł Dybel — filozof prowadzący projekt „Psychoanaliza — ziemia obiecana”, dr Marek Tomaszewski — psychiatra, psychoterapeuta psychodynamiczny, wiceprezes Dolnośląskiego Towarzystwa Psychiatrii we Wrocławiu oraz Robert Sadowski — psychoanalityk Polskiego Towarzystwa Psychoanalitycznego. Konferencje posumowała i zamknęła dr Katarzyna Walewska.

Podczas konferencji wszyscy prelegenci koncentrowali swoje wystąpienia wokół tematu „Terroru” w pracy z pacjentami, odnosząc się również do zmian zachodzących w dzisiejszym świecie. W tej myśli, dr Eduardo Gastelumendi mówił o ruchu terrorystycznym w Ameryce Łacińskiej w latach 1980–2000, odwołując się również do niedawnych ataków Państwa Islamskiego w Paryżu z listopada 2015 roku. Mówił o terrorze unheimlich („niesamowity/budzący grozę”), który budzi społeczny terror, a którego ofiarą stał się cywilizowany świat, ze względu na znaczenie, jakie mają w nim wolność i rozum. Zwrócił uwagę na różnicę pomiędzy „klasycznymi pacjentami perwersyjno-sadystycznymi”, a „współczesnymi pacjentami perwersyjno-sadystycznymi”. Podkreślił, że wpływ na te zmiany ma między innymi medium komunikacyjne, jakim jest nowa technologia. Analizował społecznie przejawianą perwersję, przemoc i sadyzm oraz popęd dominacji, który porównał do „totalitarnej perwersji umysłu”, wzorując się na „totalitarnym stanie umysłu” N. Temple’a. Rozróżnił dwie modalności ataków totalitarnych — terror i śmierć oraz uwiedzenie i seksualność, które połączył z popędem śmierci. Totalitarna perwersja umysłu uszkadza swobodne myślenie oraz wolność. Prelegent odniósł się w swojej prezentacji do organizacji terrorystycznych oraz grup o dogmatycznych przekonaniach religijnych.

Wystąpienie dr Ingrid Moeslein-Teising, która specjalizuje się w psychosomatyce, skupiło się wokół relacji pomiędzy ciałem a umysłem. Mówiła o sterroryzowaniu przez kobiecie ciało oraz terrorze przeciwko kobiecemu ciału. W pierwszym odniosła się do problemów identyfikacji płciowej, akceptacji kobiecego ciała, zmian w cyklach życia tj. wczesny rozwój, adolescencja, menstruacja,

ciąża, macierzyństwo, menopauza. W drugim odniosła się do nadużyć, przemocy, napaści seksualnych. W rozważaniach nad terrorem wobec kobiecego ciała analizowała kulturowe, naukowe, społeczne i indywidualne, świadome lub nieświadome wyobrażenia o kobiecym ciele. Zauważyła aktualne rozprężenie pomiędzy płcią ciała a tożsamością płciową. Podsumowując, prelegentka poruszyła kwestie dewaluacji kobiecego ciała, zarówno w podejściu społeczno-kulturowym, jak również często w literaturze, między innymi psychoanalitycznej. Sama uważa, w przeciwieństwie do Freuda, że zazdrość o penisa nie jest kluczowym problemem kobiet. Mówiła o ukrytym kobiecym jądrze oraz kobiecych lękach, które nie koncentrują się na braku, tylko na potencjale ukrytego jądra reprodukcyjnego. Tym samym zauważyła, że ignorancja i nieraz terror wobec kobiecego ciała stanowią skłonność do ukrywania płodności, pożądania i przyjemności, jakie kobieta czerpie ze swoje ciała.

Wybitny psychoanalityk, dr Jean-Michel Quinodoz wygłosił referat na podstawie własnej pracy klinicznej z pacjentką, który zatytułował „Myślenie pod ostrzałem. Terror w przeniesieniu i przeciwprzeniesieniu”. Nawiązał w swojej prezentacji do prac W.R. Biona, jego doświadczeń podczas II wojny światowej tj. „Myślenie pod ostrzałem” oraz „Dalsze myślenie pod groźbą ciągłego ostrzału”. Praca kliniczna dotyczyła przypadku pacjentki, która doświadczyła traumy incestu. W przedstawionej analizie procesu przeniesieniowo-przeciwprzeniesieniowego zostało uwypuklone poczucie bycia atakowanym przez pacjenta, co było powtórzeniem w pracy psychotherapeutycznej „nieświadomej perwersyjnej relacji typu nadużywający/nadużywany”.

Konferencje zamykał panel dyskusyjny, podczas którego każdy z zaproszonych uczestników przedstawił ze swojego punktu widzenia kwestie związane z tematem konferencji „TERRORYZOWANI”. Rozmowa toczyła się w szerszej niż praca z pacjentami perspektywie. Został poruszony wątek terroru w historii, szczególnie w kontekście II wojny światowej oraz aktualnych oddziaływań mediów, a w szczególności reklamy, która posługuje się manipulacją, żeby uwieść swojego odbiorcę. Główna myśl, jaka wyłoniła się z debaty, dotyczyła utrzymania wolności myślenia i rozumienia przez psychoterapeutę procesu pracy z pacjentami, którzy zostali sterroryzowani lub sami terroryzują w relacji przeniesieniowo-przeciwprzeniesieniowej.